

B İ B L İ Y O G R A F Y A

PROF. DR. ANDREAS ALFÖLDİ, *Die Struktur des voretrüskischen Römerstaates. (Etrüskler Öncesi Roma Devletinin Yapısı)*. 1974 Heidelberg. 219 sayfa metin ve 16 levha.

Eser şu bölümleri kapsıyor:

- I. Giriş,
- II. Matriarkal toplum düzeni ve Üçe-bölünme (Matriarchale Gesellschaftsordnung und Dreiteilung);
- III. Ulu ata-Dişi kurt efsanesi, (Der Mythos der Wölfin-Urahnin),
- IV. Luperkalia bayramı;
- V. Çoban-savaşçılar ve Erkekler-birliği (Hirtenkriegertum und Männerbund);
- VI. İkiye-ayrılma ve Çift-monarşi (Zweiteilung und Doppelmonarchie),
- VII. Krali Demirci ve onun Demirci - Tanrı menşe efsanesindeki göksel yankısı (Der Königliche Schmied und seine himmlische Spiegelung im Schmiedgott des Ursprungsmythos).

I. Giriş kısmında özellikle Theriomorph dünya görüşü açısından insan-hayvan ilişkileri incelenmekte ve Ortaasya Türk kavimlerinin menşe efsaneleri ile karşılaştırılmaları yapılmaktadır.

II. Bu bölümde Eskiçağ'da matriarkal toplum düzeni ve üç kısma ayrılma hususu ele alınarak, Roma'nın kuruluş efsanesi, Indogerman'ların göçleri ile Türk kabilelerinin göçleri, Atlı Çobanların patriarkal nizamı hâkim kılmaları analoji olarak gösterilmekte ve Kuzey Asya Türk kavimlerinin ve Şamanların mitolojisindeki üç ayı motifi ile, üç bölümlü toplum düzeni arasındaki ilişkiye temas edilmektedir.

Ayrıca İskit devlet teşkilâtında üç bölümlülük olduğu gibi, Uralaltay kavimlerinde de benzer şekilde veraset hukukunun varlığı ileri sürülmekte ve Çin kaynaklarına göre, Mogollar'da üçlü teşkilât ve nihayet tarihî zamanda Türkler'de "Üç Oğuz" teşkilâtının da üç kısmı ifade ettiği belirtilmektedir. Bu hususta arkeolojik bir belge olarak, Altay dağlarında bir atlı kavme ait mezar anıtındaki kaya resimleri ile M. S. 7. yüzyıla ait bir madenî eser üzerindeki üç savaşçının tasviri gösterilmektedir.

III. Bu bölümde Uluata-dişikurt efsanesinde Roma dişi kurtu ve ikiz kardeşler hikâyesinin İtalya topraklarında meydana çıkmayıp, bütün Evrasia'ya yayılmış bir mitolojik şemanın bir Lâtin variantı olduğu ileri sürülmekte ve efsanenin en eski şeklinin Mogollar'da görüldüğü, Türklerin menşe efsanesinde de dişi bozkurt şeklinde bulunduğu kabul edilmektedir.

Ayrıca Türklerin menşe efsanesine atfen sancakların başına bir altın kurt başı takılmak suretiyle dişi kurt'dan geldiklerinin hatırlatıldığı ve buna İtalya'da bazı analogilerin bulunduğu ileri sürülmektedir.

IV. Bu bölümde Luperkalia bayramında, İran, Türk ve Mogol efsaneleri ile Roma'nın Dişi kurt efsanesi arasındaki benzerliklere işaret edilmekte ve Atanalık veyahut Dişi kurt tarafından beslenme, hükümrân sülâlenin tanrısallığına bir belge olarak gösterilmektedir (s. 102).

V. Bu bölümde Çoban-savaşçılar ve Erkekler-birliği konusunda yine Türklerin Dişi kurt menşeli olduklarını açıkça ifade etmek için sancaklarının alemlerine bir altın kurt başı koydukları ve savaş seferlerinde daima Kurt-Ata'nın zafer sağlayan öncü kudretine inanıldığına işaret edilmekte, ayrıca "Oğuzname" lerdeki efsanelerden söz edilerek, buna benzer Theriomorph versionların Romalılarda da mevcut olduğu ileri sürülmektedir (s. 116, A-50).

VI. Bu bölümde yazar hemen bütün İndo-Avrupa milletlerinde Cemiyetin iki kısımdan ibaret olduğuna ve bu itibarla krallık makamının ikili işgaline dair izlere temas ettikten sonra, Eurasia Atlı-Çoban kavimlerinde yakın zamanlara kadar yaşayan iki bölümlük ve çift hâkimiyeti analogi olarak göstermektedir. Kuzey Asya Atlı Çobanlardaki çift krallığı söz konusu eden yazar, Hunlar kralı Atilla'nın kardeşi Bleda'nın ortak hükümdar olmasının bir raslantı olmadığını, bunun daha önce de mevcut olduğunu ve akraba Atlı muharip kavimlerde de bu çift hâkimiyet usulüne rastlanıldığını yazmaktadır. Yazara göre, Kuzey Asya Türklerinden bir üst hükümdar, bir kitabede dünya yaratıldıktan sonra insanlar, Bumin Kagan ve İstemi Kagan, yani gerçekte Batı Türkleri ve Doğu Türkleri denilen Türkler, bir tek organizasyonun iki parçası olarak ve ikiye ayrıldıktan sonra da aynı sülâlenin hükümdarları tarafından idare edilmişler ve Çift-monarşi prensibi devam etmiştir. Mogollar ve Macarlar'da da aynı teşkilât vardır.

Yazar, step kavimlerinden güney doğuda İndo-Avrupa dünyasına olan köprüyü Hindistan ve İran'ın teşkil ettiğini açıkladıktan sonra, İtaliklere en yakın olan bağlantıyı Sparta'daki çift krallığın meydana getirdiğini, zaten Hesiod'un Latinlerde iki kralın ortak hükümdarlığından söz ettiğini yazmaktadır.

VII. Bu bölümde ise Türk kavimlerinin ana vatanı olan Altaylardaki Pazyryk kurganlarından ve Hun prenslerinin mezarlarından söz edilerek, step kuyumculuk sanatının yüksekliği hakkındaki yeni ispat malzemesine temas edilmekte ve göçebe Türklerin sosyal düzeninde demirciliğin belli aileler tarafından yapıldığı anlatılmaktadır. Yazara göre, henüz Ortaçağda Demirci-Atakral simasının tarihî şahsiyetlere intikal ettirildiğini Cengizhan olayı en açık şekilde göstermektedir. Buna ilâve olarak yazar, bütün önemli tarafları ile Romalıların Dişikurt menşe efsanesine tekabül eden Mogolların kutsal geleneklerini zikr etmekte ve bunları erken maden devrindeki demirciliğin (maden dövmeçiliğin) yüksekliğini ispatladığını söylemektedir. Bundan başka, Demirci-Krallığın ancak hayvan yetiştiriciler, Avcılar tarafından Ortaasya'nın batısında ve güneyinde meydana çıkarılmış olabileceğini söyleyen yazar, demircinin sosyal ve siyasî sahadaki yükselmesinin Bronz devrine ait bulunabileceğini ilâve etmektedir. M. Ö. 1200 tarihlerinde çok etkili demir silâhların meydana çıkışı demirciliğin yükselmesinde büyük rol oynamıştır.

Demirin doğmuş olduğu kutsal dağın Doğu Anadolu'da, Kommagene'de olduğunu söyleyen yazar, bu bölgenin arkaik devrinden önce atlı savaşçılar ve hayvan yetiştiriciler tarafından işgal edilmiş olduğunu ilâve ettikten sonra, M.

Ö. 14. ve 13. yüzyıllarda Mittani ve Hitit krallarının önemli hediye olarak Mısır Firavunlarına demir silâh gönderdiklerini belirtmektedir.

Boğa üzerindeki Hitit gök tanrısının Kommagene'de M. Ö. I. binde büyük bir gelişme kaydederek, Hitit ikonografisinin yeni bir doğuşu olduğunu kaydeden yazar, Çekiç taşıyan bu eski Hitit tanrısının aynı zamanda tanrısal demirciyi ifade ettiğini ve aynı tanrının Roma imparatorluk devrinde Kommagene'de Doliche şehrinin efendisi olarak görüldüğünü ve Jupiter'le bir tutularak bütün Roma imparatorluğuna yayıldığını açıklamaktadır.

En son teknik araştırmaların sonucuna göre, Demirin işlenmesinin Hitit'lerden menşeyini alan ve doğuya ilerleyerek ancak M. Ö. 6. yüzyılda Çin'e ulaştığını söyleyen yazar, aynı zamanda Demirci Krallık ve Demirci-Kral ünvanının Hititlerden Kuzey Asyanın Çoban muhariplerine geçtiğinin çok muhtemel olduğunu ileri sürmektedir.

Şimşek çakan Hurri tanrısı Teşup'un karşılığının Hititlerde Tarhu olduğunu söyleyen yazar, M. Ö. 8. yüzyılda Geç Hitit devrinde de Tarhuvaras gibi adların bulunduğunu ve o zamanlar doğu Anadolu'da yeniden meydana çıkan şimşek çakan tanrının Hititçe Tarhu adını taşımış olmasını muhtemel görmektedir. Zira Roma Cumhuriyet devrinde aynı bölgelerde prens adı olarak Tarcandimitos, Tarcandarius ve Tarcandemos adlarına rastlanmaktadır.

Yazar, bazı bilginlerin bu Anadolu Tarchan adı ile Etrüsklerin atalarının adını irtibata soktuklarını, diğer bir takım bilginlerin ise Türk - Mogol Tarchan unvanını Hitit - Anadolu (Küçükasya) rütbe unvanına bağlamak istediklerini ve bunun genellikle kabul edildiğini yazmaktadır.

Macar asıllı dünyaca tanınmış Eskiçağ tarihçisi Prof. Dr. Andreas Alföldi'nin bu eseri uzun senelerin mahsulü olup, çok ilginç konuları ihtiva etmektedir. Eserde Eskiçağ tarihi açısından, Türk tarihinin bazı önemli konularının aydınlatılmasına çalışılmakta ve özellikle Eski Anadolu ve Roma tarihi ile mukayeseler yapılarak, ilgi çekici ipuçları verilmektedir.

Prof. Dr. AFİF ERZEN

